

E. ja T. Lapin testamenttivarojen kohdentaminen lastensuojelussa**Perusturvajohtaja Mari Annika Antikainen
Sosiaalipalvelujen tukipalvelut**

Kuopion kaupungille on osoitettu E. ja T. Lapin testamenttivaroja orpojen ja kodittomien lasten tukemiseksi.

Orpo on lapsi, joka on menettänyt toisen (puoliorpo) tai molemmat (täysorpo) vanhempansa. Orpo lapsi on yleensä menettänyt vanhemman tai vanhemmat ennenaikaisesti, äkillisesti tai muulla tavoin traagisesti. Rahasto on ollut pääosin käyttämättä, koska länsimaissa orpous on nykyään harvinaista. Suomen historiassa orpous on liitetty mm. huutolaisuuteen, sotaorpoihin ja lastenkohteihin. Esimerkiksi sisällissodan jälkeen Suomessa oli yli 20 000 orpoa tai muuten avun tarpeessa olevaa lasta, joilla ei ollut huoltajaa. 1920-luvun alussa Suomessa kiinnitettiin erityistä huomiota näiden lasten asemaan. Sotaorpojen huoltoa pidettiin kiireellisimpänä sosiaalihuollon tehtävänä (<http://www oulu.fi/hutk/historia/opiskelu/Havina>).

Soveltaen nykyaikaan, orpo ja koditon lapsi on myös lapsi, joka ei voi asua omassa kodissaan vanhempiensa ja perheensä kanssa. Lastenkodit ja koulu-kodit ovat valtion tai kunnan ylläpitämiä koteja, joissa asuu huostaan otettuja tai avohuollon tukitoimenpiteenä sinne sijoitettuja lapsia. Kuopion kaupungissa orpojen ja kodittomien osalta kunnan tarjoamia palveluja ovat siten Mäntyrinteen perhetukikeskus (lastensuojelulaitos) ja lastensuojelun avohuolto, sijaishuolto ja jälkihuolto.

Perusturva- ja terveyslautakunta kohdensi varoja kokouksessaan 20.6.2017 tavoitteena orpojen ja kodittomien lasten elämäntilanteen tukeminen vuosina 2017-2018 siten, että varoja käytettäisiin 93 000 euroa. Varojen kohdentaminen ei ole toteutunut alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, koska orpoja ja kodittomia ei varsinaisesti ole siinä määrin, että varoille olisi käyttöä. Vuosien 2017-2018 aikana varoja on käytetty 1470 euroa. Vuoden aikana varoja on kohdentunut 7 lapselle. Testamenttivaroja orpojen ja kodittomien hyväksi on vuonna 2018 käyttämättä 235 557 euroa.

Kuopion kaupungissa on parhaillaan käynnissä sosiaali- ja terveysministeriön LAPE-ohjelman mukainen lastensuojelun yhdistelmälaitoksen kehittämistyö yhteistyössä Kuopion yliopistollisen sairaalan kanssa ja ns. systeemisen lastensuojelun toimintamallin kehittäminen Kuopion kaupungin osatoteuttajatyönä.

Yhdistelmälaitos tarkoittaa käytännössä lastensuojelun ja lastenpsykiatrian (6-12v) sekä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian (13-17v) yhteistyötä. Lastensuojelun systeeminen malli pohjautuu puolestaan englantilaiseen Hackneyn malliin, jossa hyödynnetään perheterapeuttisia, dialogisia sekä narratiivisen ja ratkaisukeskeisen terapian oppeja. Pilotti on käynnissä yhdessä avohuollon tiimissä vuoden 2018 ajan, mutta ensiarvion mukaan toimintamalli soveltuu erittäin hyvin kunnalliseen lastensuojeluun.

Perusturva- ja terveyslautakunta käsitteli kokeilua 20.2.2018. On tarkoituksenmukaista, että testamenttivaroja kohdennetaan valtakunnallisesti suositeltujen mallien kehittämiseen, joilla on laajemmin vaikutusta orpouteen ja ködittömyyteen nykyaikana. Esitämme määräaikaisten henkilöstöresurssien lisäämistä testamenttivaroista seuraavasti:

1. Testamenttivarojen kohdentaminen psykiatrisen sairaanhoitajan määräaikaiseen tehtävään yhdistelmälaitoksen kehittämiseksi yhteistyössä KYS:n kanssa

Yhdistelmälaitoskokeilussa olevan nuoren elämän kokonaistilannetta, psyykkisiä ongelmia ja hoidon tarvetta arvioidaan ja toteutetaan kahden yksikön välisesti samanaikaisesti ja yhteen sovitettuna. Nuorten hoito- ja kuntoutusmahdollisuuksissa on selkeä vaje, johon nykyiset työtavat ja hoitomahdollisuudet eivät vastaa.

Nuorten tilanne on valtakunnallisesti hälyttävä. Nuorten yhdistelmälaitoskokeilu on tarkoitettu 13-17 -vuotiaille nuorille, joilla on vakavia mielenterveysongelmia yhdistyneenä käytöshäiriöihin ja päihdekäyttöön ja jotka sen vuoksi tarvitsevat laitoshoidoa. Usein kyseessä ovat nuoret, joiden kohdalla aiemmat laitossijoitukset ja nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoito eivät ole onnistuneet vastaamaan riittävästi nuoren tarpeisiin. Kokeilussa keskiössä on nuoren monitoimijainen arviointi, jonka pohjalta toteutetaan nuoren pitkäjänteinen hoito ja kuntoutus. Menetelminä käytetään vaikuttavaksi (näyttöön tai kliininen kokemus perustuvia) todettuja hoito- ja työmenetelmiä. Erityistavoite on saumaton yhteistyö lastensuojelun, nuorisopsykiatrisen, päihdehoidon, kuntoutuksen ja koulutuksen kesken. Kehittämistyön ”koealustana” toimii Mäntyrinteen perhetukikeskuksen vastaanotto- ja arviointiyksikkö sekä Toukolan yksikkö.

Psykiatrisen sairaanhoitajan työpanos mahdollistaa lastensuojeluyksiköissä nuorten psykiatrisen arvion ja sairaanhoitaja tuo terapeuttisia elementtejä laitostyönsänsä. Psykiatrisen sairaanhoitajan työnkuvaan kuuluu sekä konkreettista asiakastyötä että kehittämistyön dokumentointia. Sairaanhoitaja toimii ns. triagehoitajana, joka tekee arvion ja tarvittaessa lääkärin erikoisalakonsultaation nuorten psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä nuoren saavuttua laitostyönsänsä. Alkuarvion jälkeen sairaanhoitaja toteuttaa lyhyen psyykkisen tuen jakson. Tarvittaessa nuori jatkaa hoitoa nuorisopsykiatrisen poliklinikalla tai osastolla. Sairaanhoitajalla on taustatukena nuorisopsykiatrisen poliklinikan moniammatillinen tiimi. Kehittämistyöhön kuuluu myös lastensuojeluyksikön henkilökunnan koulutustarpeen suunnittelu. Psykiatrisen sairaanhoitajan kustannus vuositasolla on 53 000€.

2. Testamenttivarojen kohdentaminen systeemisen lastensuojelun toimintamallin kehittämiseen neljän määräaikaisen sosiaalityöntekijän viran osalta

Pilotissa olevan tiimin kokemusten pohjalta on tarvetta laajentaa kokeilua kaikkiin viiteen avohuollon tiimiin. Uudessa toimintamallissa on saatu kokemuksia siitä, että lapsi ja nuori saa uudessa mallissa tarvitsemaansa apua ja tukea. Asiakkaan ja työntekijöiden välillä on prosessi, joka vahvistaa luottamusta ja yhteisymmärrystä. Toimintamallissa suora asiakastyö lisääntyy, koska malli edellyttää riittäviä sosiaalityön resursseja. Resursseja kohdentamalla

19.06.2018

lapsen hyvinvointi paranee, koska vuorovaikutus on reaaliaikaista eikä tapahdu viiveellä.

Työntekijöiden oma jaksaminen ja motivaatio paranevat, väsymys ja koettu kuormittuneisuus vähenevät, koska työ koetaan mielekkäämmäksi ja työolosuhteet koetaan turvallisemmiksi.

Organisaatiotasolla ennakoidaan, että kodin ulkopuolelle sijoittamisen kustannukset pienenevät, tahdonvastaiset sijoitukset vähenevät, palvelujen ja toimenpiteiden kokonaisuus jäsentyy.

Kokeilua on voitu toteuttaa, koska pilotoivaan tiimiin on kohdennettu yksi sosiaalityöntekijän resurssi ja siten sosiaalityöntekijäkohtaiset lastensuojelun asiakasmäärät on saatu kohtuullisiksi (20-30/työntekijä). Kuopiossa on kuitenkin 5 lastensuojelun avohuollon tiimiä, joten ennen toimintamallin vakiinnuttamista olisi tarkoituksenmukaista laajentaa malli kokeiltavaksi kaikissa viidessä avohuollon tiimissä. Kokeilun laajentaminen kaikkiin tiimeihin edellyttää kuitenkin neljän (4) sosiaalityöntekijän määrääikaista virkaa.

Lastensuojelun asiakasmäärän rajaaminen on yksi THL:n edellytys mallin mukaiselle työskentelylle. Testamenttivarojen kohdentaminen neljään virkaan olisi perusteltua työtä orpojen ja kodittomien hyväksi. Kustannukset vuodelle 2019 ovat yhteensä 180 000 euroa neljän sosiaalityöntekijän osalta. Vuodelle 2019 jää harrastusmenojen tukemiseen 2557 euroa.

Vaikutusten arviointi

Esitys

Perusturvajohtaja Mari Antikainen:

Perusturva- ja terveyslautakunta päättää muuttaa E. ja T. Lapin testamenttivarojen käyttötarkoitusta siten, että testamenttivaroista kohdennetaan:

- määrääikäisen psykiatrisen sairaanhoitajan tehtävään yhdistelmälaistotyöhön ajalle 1.9.2018-31.8.2019, josta kustannukset ovat 53 000 euroa ja
- neljän määrääikäisen sosiaalityöntekijän virkaan lastensuojelun systemisen toimintamallin laajentamiseen ajalle 1.1.-31.12.2019, josta kustannukset ovat 180 000 euroa ja
- päättää todeta, että testamenttivarojen käyttötarkoitus kategorisesti orpojen ja kodittomien hyväksi ei ole enää 2000-luvulla tarkoituksenmukaista, sen sijaan varojen kohdentaminen Kuopion kaupungin orpojen ja kodittomien palveluihin Mäntyrinteen perhetukikeskukseen ja lastensuojelun avohuoltoon saavuttaa kohderyhmän laajemmin ja käyttötarkoituksen muutos on perusteltua.

Valmistelija
Juha Asunmaa
Mari Annika Antikainen
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 44 718 3701
puh. +358 44 718 6401

Päätösehdotus

Vs. apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyy perusturvajohtajan esityksen.

Päätös

Perusturva- ja terveyslautakunta hyväksyi yksimielisesti vs. apulaiskaupunginjohtaja ehdotuksen.

